

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. BERÉNYI PÁL.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.
Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Sas-utca 15. sz.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

TARTALOM.

IRODALOM: Futólagos észrevételek szépirodalmi kritikánk jelen állapota felett: Dr. Kecskeméty János.
ZENE: A magyar zenéről. — Váczy
HÍREK. — Pest, Füz...
TÁRCZA: Cussanova Velenczében.

Futólagos észrevételek szépirodalmi kritikánk jelen állapota felett.

Beható vizsgálat alá venni szépirodalmunk minden ágát, s rendre bonczolni költészetünknek jelenleg feltűnő termékeit, úgy hogy a kritikai mesterség minden lehető eszközeit felhasználja s méltó legyen irodalmunk fejlődéséhez: — a legnyilvánosabb feladat volna, ép oly nehéz és sok bajjal jár. Ha nem mondjuk is, hogy a mai kor kevésbé, vagy éppen nem szeret kritikáról hallani: annyi bizonyos, hogy a kritikának bármily ügyesen forgatott fegyvere még ma napság is inkább a támadónak okoz bántalmakat, mint a megtámadottnak.

Ki csak futólagos lapozgatásokból ismeri is irodalmunkat: lehetetlen, hogy meggyőződésünkkel egyező nézetre ne jusson. Még legnagyobb költőink sincsenek kellőleg méltatva, — azok kivételével, kikről Gyulai szép tanulmányait írta, — s a nagy közönség semmitől sem irtózik jobban, mint a kritikától. Nem mondjuk, hogy nincs okunk kitünő jelenségekben büszkélkednünk, de azok a jelenségek, melyek még ezelőtt egy évtizeddel is való fényt derítettek irodalmunkra, vagy véggép elenyésztek, vagy legalább látókörünkkel tértek ki annyira, hogy a mai irodalomra kritikát mondani senki sem látszik se elég bátornak, se elég erősnek.

E szomorú ténynek sok oka van, de talán egy sem nagyobb, mint lapjaink és folyóirataink pártos volta.

Valóban mindennek előtt nagyon elkelne igazságos, de szigorú kritikát gyakorolni hírlapjaink és szépirodalmi folyóirataink felett, a melyeknek írói oly sokszor megfélekedezni látszanak az egyéni méltóságáról, az önézetről, s a kik oly sokszor eserben hagyják azt az eszmét, melynek szolgálatába szegődtek.

Az igaz, hogy bizonyos vezérelvek nélkül még a legrosszabbul szerkesztett vállalat sem állhat fenn: de az is bizonyos, hogy semmiféle vezérelvek nem követelhetnek egy tolla becsületére valamit tartó írótól oly nézeteket, melyeket nem teljes meggyőződése sugall, melyet nem az eszme igazsága kelt, de a melyet a collegialitásnak jelen esetben nem éppen dicséretes viszonya parancsol, vagy az ellenségeskedés, a pártosság szelleme diktál.

Egy-két példa talán világosabbá teszi véleményünket.

Beöthy könyve, a *tragikumról* ez előtt néhány héttel látott napvilágot, s el lehet mondani, hogy a könyv aesthetikai műveink között igen kiváló helyet foglal el, s megjelenése — szerintünk — nem közönséges irodalmi eseménynek mondható.

De hát mit tett az időszaki sajtó valamennyi terméke a művel szemben?

Azt lehet mondani, hogy semmit. Szépirodalmi lapjaink közül még azok is, a melyek egyszer-mászor megkoczkáztattak egy-egy ítéletet valamely mű felett: mélyen hallgatnak, legfőlegbb tudomásul adják a nagy közönségnek, hogy egy munka ismét megjelent, a melyet azonban még senki sem olvasott.

Igy aztán mi természetesebb, mint hogy a komoly művek olvasói széles Magyarországon nincsenek többen, mint egy tisztességes német városban. S mi panaszkodunk a közönség részvétlenségéről! hogy íróink más nemzetek íróihoz képest csak tengetik életüket, hogy könyvkereskedésünk pang, s hogy a magyar ember mindenre szívesebben költ, mint szépirodalmi munkára, melyet, szerinte, csak a naplopók, az időpazarlók olvashatnak.

Beöthy munkájáról, tudunkkal, két politikai lap emlékezett meg eddig. Az

Egyetértés szük teréhez mérten elmondott a mű érdekében annyit, a mennyit a politikai lapok olvasói elégnék tarthatnak arra, hogy Beöthy könyvét magát elolvassák; a mi fő.

Ellenben a *Nemzet* hosszú tárczájában Szana Tamás, a nevezett lap conventionalis kritikusa, jónak látta elijeszteni a munka olvasásától még azokat is, kik egy mély tanulmányú, finom izlésű író alapos búvárlataiban gyönyörködni tudnak és gyönyörködni szoktak. Abban a hosszú tárczában mindent mondott Szana, csak azt nem, a mit egy igazságos kritikus mondhat, ki kritikai tollát nem azért veszi kezébe, hogy bizonyos conventionalis eszméket újra elsépeljen, hanem azért, hogy beletalálja az író művébe magát, s egy hosszú és mély tanulmányának jól megfontolt nézeteit újra latba vesse, ha vajjon oly súlyosaknak találja-e, mint a tanulmány írója?

S ha még oly súlyosaknak nem találja is, mint az író, mit kell tennie? Bizonyára nem azt, hogy a pusztá gáncs semmitérő szavait hangoztassa őt hasábon keresztül, s végre is abban culminaljon ítélete, hogy a könyvet, ha oly vastag nem volna, szívesen olvasnák mások is, így pedig bajosan akad olvasója.

Már kérdem, egy oly komoly lapnak, mint a *Nemzet*, nem sérti-e önézetét oly szépirodalmi kritika, melyhez hasonló gyarlósága még egy elhagyatott vidéki lapban is csak akkor jelenik meg, mikor a szerkesztő nyári fürdőzések ürügye alatt kimulatja magát a közeli faluban? Nem sértő, nem lealázó-e nemcsak a lapra, de olvasóira is, hogy oly monumentalisan nagy munka felett oly megfontolatlan ítéletet kell olvasniok? De — in ultima analysi — nem lealázó-e magára az irodalomra is, hogy oly jeles művel szemben egyetlen rosszúl megírt tárczacikkre szorítkozik, holott a mű nem kisebb fontosságú feladatot tárgyal, mint a *tragikum* tisztázása, a legnagyobb írók véleményeivel foglalkozik?

De így vagy így sem gyakorolják a kritikát nálunk az időszaki sajtónak oly emberei, kik minden kétséget kizárólag egyike mellett állanak legkomolyabb lapjainknak.

S vajjon az irodalom tesz-e valami nagyobb fontosságú lépést a visszaélések megszüntetésére?

Bizony-bizony, mióta hírnevesebb embereink kezdenek hallgatni: senki sem meri fölemelni szavát, hogy megküzdjön az akadályokkal is, ha kell az igazság érdekében, a józan haladás, a civilizáció szentebb ügyéért, hogy összpontosítsa az ifjú erőket, kik nem sajnálják a tanulmányok kedvéért teendő fáradságot. Ha fél-feltűnik is az erre való hajlam, siet az időszaki sajtó minden egyes terméke kezét mosni, hogy ártatlan a szándékolt merényletben.

Nem az erőben van a szükség, mint inkább oly közönyben, a mely tért nyison a becületes, a józan kritikának, hogy az irodalom minden mozzanatát figyelemmel kísérhesse, hogy legyen bátorsága mindenki szemébe megmondani az igazságot, *csupán azért, mert igazság.*

Dr. Kecskeméthy János.

A magyar zenéről.

A fent írt cím alatt Pesty Frigyes jeles történetírónk hosszabb cikket közölt a «Budapesti Hírlap» f. hó 10-én megjelent számában.

A kiváló szerző megengedi nekünk, ha cikkét egész terjedelmében közöljük, hogy azután kéznél levő argumentumokkal szolgálhassunk, legközelebb megjelenendő számunkban, reflexiókkal egyes állításaira.

A cikk, mely sokkal jelesebb történetíróra, mint zenészre vall, egész terjedelmében itt következik:

A cigányok kultusza Magyarországon nagyon elterjedt. Midőn Rác Pali tavaly meghalt, koporsóját számos mágnás kö-

vette, kiket remek hegedűjével felvidított és mely hegedűvel sokaknak tán még baráti szívét is megnyerte. A kiket Deák Ferenc és Arany János temetésénél nem lehetett látni, azok ott szomorkodtak a népszerű cigány gyászmenetében. A fesők is a cigányokért rajongnak. Midőn évek előtt Lőcse falait Székely Bertalan társaságában körüljártam, a jeles művész szeméi a völgyben szerénykedő piszkos cigánysátoron tapadtak meg, melyből sűrű füst gomolygott ki. A derék festő az érdekes tájképből nem látott egyebet, csak a cigánysátort, ebben központosult hangulata szerint a regényesség, a festőiség. Tájképeink ritkán kerülnek szemünk elé egy kis cigány reminiscencia nélkül.

Nem csoda tehát, ha külföldi írók, midőn Magyarországot ismertetni akarják, soha sem mulasztják el a cigányokat is említeni, sőt azoknak munkájuk egy tetemes részét is átengedni, — nem csoda, hogy Tissot Viktor, midőn célja Magyarországot leírni, munkáját ily cím alatt bocsátja világgá: «Utazás a cigányok országában». És ha Liszt Ferenc: Des Bohémiens et de leur musique en Hongrie 1859. évben magyarul «A cigányokról és cigányzenéről Magyarországon» című 1861. évben megjelent munkájában azt állítja, hogy a magyar zene tulajdonképp cigányzene, alig van okunk panaszkodni, bármennyire tévedett is Liszt ez állításával. Azt, hogy a magyar zene tulajdonképp cigányzene, még De Gubernatis sem állítja, ki pedig a cigányok zenészetét talentumát méltányolja és igen jól tudja, hogy sok magyar főúr tönkre teszi magát a cigányzenéért.

Ha a magyar zene cigányzene volna, azaz, ha a cigányok a zenét Keletindióból hozták volna magukkal, akkor a cigányok Oláhországban, Spanyol-, Olasz- és Németországban és általában mindenütt, a hol meglepedtek, a hol vándorolnak, a hol megfordulnak, magyar zenét hangoztatnának; mert ha nincs eredeti ma-

gyar zene, és az, a mit mi annak tartunk, cigányzene, — ez a zene mindenütt csak egyforma lehetne.

Különben, mint tudjuk, a cigányok 1415. évben vándoroltak be először Erdélybe Oláhországból. Bizony senki sem fogja állítani, hogy ez előtt nem létezett magyar dal, magyar zene. A magyar hegedűsök híre sokkal nagyobb a nemzet hagyományában, hogy bővebb bizonyítékhoz kellene folyamodnunk. Lehel kürtje bizonyosan nem cigány ritmusokat hangoztatott, — a kobzosok és dalnokok, kik a magyar nemzet és nagy fiainak dicsőségét zengedezték és kiknek énekeiből Béla király jegyzője az első történeti krónikát összeállította; az augsburgi csatából megbecstelenítve hazatért és szolgaságra kárhozottat gyázmagyarok: a vezérek korában a vendégségeket felvidító hegedűsök; a harcra buzdító kürtösök, aligha más, mint a magyar génuszhoz megfelelő dallamokkal kedveskedtek. A pogány papok is a csata kezdete előtt a hadsor elé állván, dalokkal lelkesítették a magyarokat küzdelemre. Szent Gellért életírásában a fehérvári iskola tanára egy magyar szolgát hallván énekelni, magához hívja útítársát, Walthert és azt kérdi tőle: «Walther, hallod-e, a magyarok éneke mily édes?»

Ha még a négernek is van sajátos egyszerű dala, hogy ne volna és ne lett volna mindig a magyar népnek eredeti dala, melynek éneklési kedve ma is oly előnyösen ismeretes? Milyen volt azonban a magyar ének sajátosága a régi korban, összehasonlítva a maival? Ezt kimutatni nehéz ugyan, de nem lehetetlen, az egyszerű okból, mert kóták a vezérek korából nem maradtak reánk. Azonban Bogisich Mihály a magyar akadémia termében a régi egyházi zenéről Magyarországon, értekezvén, meggyőzőleg bizonyítja, hogy a nép által a templomokban énekelt szent dalok, magyar népdalok jellemében voltak szerkesztve, melyeket részint ma is ismer-

Cassanova Velenczében.

(Vége.)

Hogy ez idő szerint melyik felekezethez tartozott Manuzzi, nem tudja. Ő csak annyit beszélhet jelenlegi sorsáról, hogy egy kiváló embernek, Don Giov. Battista Zininek barátságát nyerte meg és a barátság közte és a szelhámos között filozófiai meggyőződésük rokonságán alapult. Manuzzi ez utóbbi után kutatva, azt találta végre, — hogy epikureusok.

De hát mind ebben nem volt veszedelem a köztársaságra; hanem már három hó lefolyása után is lényegesen megváltoznak a viszonyok. Így pl. július 17-én denuncziálja Manuzzi az általa mindig figyelemmel kísért alakot, Cassanovának sok barátja akad a patricziusok között,

és társai napról-napra szaporodnak. Elcsábítja az ifjúságot; megrontja erkölcsüket; mestere a kaballistikus tanoknak; szerencséje véghetetlen; minden perczben hajlandó a mulatozásra; sok asszony-nyal közlekedik és mégis minden törekvése a meggazdagodás. «Hétfőn este» — így folytatja Manuzzi jelentését — «a Rinaldo féle kávéházban Cassanova istent káromló iratot olvasott fel, velencei dialektusban. Én nem tudom, hogy lehetne-e még iszonyúbbat a vallás ellen kigondolni és elmondani; a szerző mindazokat, kik Jézus-Krisztus tanaiban hisznek, együgyű bolondoknak tartja. A ki Cassanovát ismeri, irtózáttal tapasztalhatja, hogy az istentelenségnek, csalásnak, kikapó ledérségnek mily nagy mennyisége van benne egyesülve».

Manuzzi a felolvasás egy másolatát is meg akarja keríteni és nagy gonddal keresi az alkalmat, hogy Cassanovával megismerkedhessék. Jul. 21-én, hosszas készülődés után végre meglátogatja. Cassanova sokáig keresgél az asztalán és csomagjai között egy lap papirost, melyet vendég-

jének fel akart olvasni, és a keresgélés egy fehér bőr darabot juttatott kezébe. «En kérdezem» — írja Manuzzi, — «hogy mire való e bőr darab, s ő kérdésemre lakonismussal válaszolt, hogy ezt egy olyan hely meglátogatásánál szokta használni, hol lánczok vannak, és a hol az embereket feketébe öltöztetik. Kérdezem folytatólagosan, hol vannak azok a lánczok és ruhák? Egy páholyban, válaszolá ő, mert veszedelmes volna azokat magunknál hordozni. Ekkor jutott csak eszembe, hogy Cassanova a szabadkőművesekről beszél, és azokról a megtisztelő kitüntetésekéről, melyek a tagot belépés által érik, és hogy a nemes Marco Donado határozottan szándékozott belépni, de a főlvétel alkalmával megijedt és visszalepett. Én nem tudom, Cassanova mindazt, a mit a köművességről beszélt, igaz meggyőződése és tudata szerint mondta-e el, — de én köntelenségemnek tartom mind azt, a mit ő mondott, lelkiismeretesen betérjeszteni.»

Egy három nappal később kelt riferta Manuzzinak azon hiába való fáradozásait

rünk. Az értekező széphangu éneke és zongorakísérete mindezt kétségen kívülé helyezte.

Bogisich Mihály nagy munkájában (A keresztény egyház ősi zenéje) azt mondja, hogy «zene és dal volt az ősi magyarok kedvenc foglalkozása, e mellett vigadtak és bústak. Ez a sirvavidadó jelleg megmaradt a mai napig a magyar zenében». A jelleg ez általánosítását magam részéről nem fogadhatom el, dacára, hogy az ázsiai népek zenéjében a mélabús jelleg kiemelkedik. Maga a magyar népdal is csak annyit mond: «Szomorú a magyar nóta, háromszáz esztendő óta». E mondatban kétségtelenül van politikai célzás, de nem ez foglalkoztat itt bennünket, hanem az a kérdés, vajjon lehet-e feltenni, hogy a magyar zenében létezett oly korszak, melyen túl a zene, habár némileg mélabús, de nem egészen erejéről megfélejtető volt, és melyen innen túlsúlyra kapott a kesergés hangulata.

A zene valamely nemzet szellemi életének legbensőbb kifejezője: jellege csak akkor változik, ha maga az illető nemzet jelleme is változik. Az pedig nem változik soha, csak módosulhat, sok évszázadok múltán. Mennyivel búsabb lett a magyar nóta ama fentemlített 300 év óta, mint azelőtt, ezt hiába kísértenék kifejtetni, de annyi előttünk bizonyos, hogy a magyar zene és dal főjelleget nem kell a bús komolyság szeitelenségében keresni.

Ha egy régi klasszikus azt írta, hogy a zene az erkölcsöket puhítja, akkor bizonyosan azt a zenét értette, mely folytonosan jajgat és sópánkdik. Ilyen zene pedig aligha alkalmas arra, hogy a magyarokat harcra buzdítsa.

Míg Csermák és Lavotta kompozíciói még megtartották a kellő mértéket és hangulatot, addig az újabbról zeneszerzők a jajgatásra fektetik a fősúlyt. A cigány zenészek úgy adják elő e kompozíciókat, hogy minden hosszabb tartamu hangot elborítják cikornyáival;

egy hangtól a másikig hosszú ür tátong és ember legyen az, ki e távoli mért-földmutatókat egy nyikkantástól a másikig megfigyelheti és azokból értelmet vagy épen érzelmeket kifakaszthat.

Soha sem tudtam megérteni, hogy miképp tudnak külföldi emberek a cigányzenében élvezetet találni. A magyar zené teli van bájjal, érzellemmel és eredetiséggel, — egy nemes nép gazdag lelkivilága tükröződik benne vissza. De a cigányzenészek ezt a szép zenét eltorzítják, és ha a külföldi ember őket bámulja, nem lehet az más, mint az az érdekesség, melyet a különöség mindentűtt és mindenkor kelt. Ezzel nem mindig dicséretet akar kifejezni a bámuló.

Nagyra tartják azt a közmondást: «Sirva vigad a magyar». Már ha vigadás, legyen vigadás, de ha a tánczos mindkét tenyerével a fejét fogja, mintha szükségét érezné, hogy körül abrincsol-tassék; vagy ha majd haját, majd fülét tépi, éktelen jajgatásba kitör, két kezének mutató ujjait feltartja és azokat felváltva a levegőbe döfögeti, mint valami kínai bukfenchez, ez aztán megint nem magyar nemzeti táncz, hanem annak torzítása — kuriozitás, de távol minden esztetikai szépségtől.

Zenei gondolatok az újabbról kompozíciókban minél ritkábban fordulnak elő: azok helyét a hangficzamatások töltik be. A mi jó zenei eszmék találhatók, azokat régiebb zeneszerzőktől lopták, ezeket már két generáció ismeri és ezekkel végtelen ismétlésekben untatnak bennünket.

Elismerem a cigányok ügyességét a hangszerek kezelésében, és hogy a magánhegedűstől kezdve, ki egy zugligeti bokorból fülünket megtámadja, ama karmesterekig, kik társulatukkal távoli országokba műutatásra indulnak, ők a protekció számtalan jeleiben részesülnek. De azért a kincs, melyet reájuk bízunk, a nemzeti zene, — egyik felette becses örökségünk, a melynek tisztaságát örkődésünk és gondozásunk alá kell venni.

Még eddig nem kutatta senki annak okát, miért van, hogy a magyar zenét egészen a cigányok kezében hagyjuk, és hogy magyarokból álló nemzeti zenekar az országban csaknem ismeretlen? Ezen az állapotban is kellene segíteni.

A cigányzenével kapcsolatban van a cimbalom tulságos szereplése. E hangszer nem sokkal magasabban áll a száj-dorombnál, még is újabb időben nem szorítkoznak arra, hogy valamely zenedarabnak helyenkint színezést adjanak vele, hanem solo darabokat is eljátszának rajta. Ma-holnap a dob is vállalkozik ily szereplésre. A görögök kymbalója oly hangszer volt, mint a réztá-nyérok, melyek összeütése keltett hangokat; a mai cimbalom Kohács fejtegetése szerint horvát hangszer és én azt a horvátoknak szívesen átengedem, a nélkül, hogy kérdeznék, vajjon igaz van-e Kohácsnak.

A cigányzenészek úgy sem törődnek sokat a hangok szépségével, és ez elég ok, hogy a cimbalom szereplése csak a legszükségesebbre szorítkozzék. Szép hangokat csak a húros és fuvó hangszerek adhatnak, — azok, melyeket ütni kell, soha.

A szép zene vonz. és nemcsak érzelmeket, hanem eszméket is ébreszt. Mintha gondolatjaink minden forrásai élénkebben fel-fel-szöknének! A rossz zenétől futunk, mint az oroszán a kakas kukorikolásától. A citera is oly szép hangszer. Erről Turgenjev azt mondja:

«Reám ez a hangszer mindig kínos hatást gyakorolt. Mindig olyanok tetstett, mintha a citera egy töredezett uzsorás lelke be volna zárva, és hogy ez orrán át pityereg».

A zenének, melyről már az ó-kornak igen magas fogalmai voltak, az a titkos hatalma, hogy láthatatlan hangokkal és láthatatlan uton érzelmeket kifejez és ébreszt, kötelességünk teszi, hogy annak nevelési rendszerünkben is adjunk helyet. Zsedényi Ede az országgyűlésen persze egy krajczárt sem akart

tárgyalja, melylyel annak a nevezetes költeménynek egy másolatát kutatja; mert Cassanova úgy tünteti föl a dolgot, mint a mely ránézve veszélyt hozó, mert életéről van szó, és a munkában irtózatot dolgok vannak elmondva.

Ezek után, úgy látszik, a tanács végképen úgy határozott, hogy Cassanova eléggé megért az inquisitóra. Ugyan az nap, melyben a határozat hozatott, kiadták a parancsot elfogatására és elzáratására az ólom kamarákba, azzal a meghagyással, hogy iratai lefoglaltassanak. Manuzzi a parancs foganatosíthatására az elitelt lakásáig vezető utat következőképen írja körül:

«A Cavallerina mögött, a Calle di Merron, a jobboldali 4-ik ajtó Cassanova lakása. Az ajtó mögött egy fal van, melyet a kandalló kiugró része alkot. A mint nekem beszéltek, a ház tulajdonosnője dal Porro Lipót mozaik-mesternek az özvegye. Az a szoba, mely egy asztal mögött nyílik, a mely asztalon lapissaluliváltott szekrényke áll, az Cassanova szobája. De különben nekem úgy

tűnt föl, hogy e szobának egy másik ajtaja is van, mely egy másik kijáráshoz vezet.

Maga a rendőrfőnök az elfogatásról a következő jelentést terjesztette be:

«Főséges magas államinquisitor urak! Fősédtek kegyelmes parancsának hódolva, elfogtam Cassanova Jánost és börtönbe hurczoltam, és lakása szigorú átkutatásánál megtaláltam mind azokat az iratokat, melyeket soraim mellékletül íme alázatosan átnyujtok. Alázatosan terjesztem elé e jelentésemet is, és meghajlok a legnagyobb tisztelettel. *Burutti Mátyás* Gapitano Grande.»

Az egész ügymenet megvilágosításának hátrányára, a vallatási jegyzőkönyveknek még nyoma sem maradt fön, és mindössze csak az a néhány sor ad tájékoztatást, mely az 1755-ik «Annotazioni» között augusztus 21-iki kellettel van bevezetve. E sorok így hangzanak:

«Miután a tribunal ily módon tudomást vett Cassanova nagy és terhelő bűneiről, de különösen miután meghallotta, hogy ez az ember a szent vallást sértette

és gyalázta, nagyméltóságai elhatározták, hogy el kell őt fogatni és ólomkamrába záratni.»

E néhány sor mellett a lap szélére a következő van ráírva: «Többször említett Cassanova öt évre lett az ólomkamrákban töltendő fogságra ítélt».

Tanuvallomások vannak ugyan, de ezekből mitsem lehet határozottsággal kiolvasni. Don Gio- Battisti Zini azt beszélte, hogy Cassanova egy «La comica in fortuna» című könyvről, melyben élete hűségesen volt megírva, nyilvánosan oly módon nyilatkozott, hogy Milánóba fog utazni, hogy e könyv szerzőjét, Chiari abbét megölje. Egy másik tanúnak, a La Malvania kávéház tulajdonosának tanuvallomásában csak az az érdekes, hogy Cassanova a kávéházban összegyűlt nemesekkel és idegenekkel mindig francziául beszélt.

Tizenöt hónapig tartó fogságáról mit sem tudnak az emlékiratok és csak Balbi atyjától, egy samoski szerzetbeli paptól kiállított nyugta bizonyítja, hogy Cassanova 1756 október 31-én szökött meg

megszavazni magyar konzervatórium fenntartására, de Zsedényinek sem volt mindig igaza és öregebb emberek, mint Zsedényi, a zene művelődési képességét feltétlenül elismerték. De éppen mert a zene nagy befolyását a nemzet lelkületére mindennap tapasztaljuk, óvakodjunk abban, hogy oly elfajulást megengedni, mely a tárgy nélküli buslakodásnak, a jaigatásnak, a szomorkodó töprenkedésnek nyitja meg a tért és azt a balvéleményt terjeszti, hogy a buslakodás szertelenségében fekszik a nemzeti eredetiség.

Erkel Ferencz «Dózsa György» című operája egy nagy műbecsrel bíró mű, — mégis nem soká tarthatta magát a repertoireon; ma pedig már feledés enyvébe ment. A közönség, mely Wagner Rikárd operáit megkedvelte, bizonyosan nem az erős, gazdag és mesterséges hangszerezésért tartózkodott ez operától, hanem inkább azért, mert nem győzte három órán át a Moll-hangnemet elviselni, melyen az opera írva van. Ez nem egyéb, mint reakció egy a lelket elpuhító zenei stílus ellen.

A cigányok a magasabb műfajokat nem művelik, de a napi szórakozások terén egyelőre övék a dominium. A megrótt hibák megszüntetésére két dolog járulhatna. Először, hogy a zeneszerzők mondjanak le a jaigatási mániáról és tanulmányozzák az igaz magyar zene természetét, neveljenek a maguk módja szerint férfias nemzetet. A másik az, hogy bírassanak reá a cigányok, hogy kótából játszszanak. Ha azt teszik, kevésbé fogják az eredeti kompozíciót cigány cikornyáikkal ékteleníteni, a bachusi ugynevezett díszítés kevésbé fogja a zenei gondolatot elfedni, nagyobb figyelemmel lesznek a ritmusra és ütemre. Szóval, akkor fog érvényesülni az igaz magyar zene.

HIREK.

— A NEMZETI SZÍNHÁZNAK a lefolyt héten két olyan estélye volt, mely már egészen kívül esik a nyári évad egyhangú és

megjegyzéseket éppen nem provokáló határan; az egyiket «Hamlet», a másikat a «Szigetvári vértanúk» töltötte be. Az első az által nyert érdeket, hogy hosszas betegeskedése után ebben mutatta be magát először Nagy Imre. A nagyobb megpróbáltatás azonban, mint ép «Hamlet» előadása is mutatta, nem igen szolgál javára, mert hangja könnyen kimerül, csengése tompul és az előadás vége felé elhártyásodik. Részünkről nagyon óhajtanók, ha ez útmutatásul szolgálna Nagy Imrének arra, hogy nem csak rendszeres, orvosi meghagyással körülírt kimélettel ápolja gyönyörű organumát, hanem kimélje a színpadon is a gyakorta túlságos szavallástól, mely úgy tűnik föl, mintha minden efféle szavallásban keresné és a hol tetteinek kellene jellemét megvilágosítani, még ott is csak szépen szavalt diktiókban iparkodnék hatni. Lám Hamletjének is, mely egyike legszebb színpadi sikerének és a mely most első fellépése alkalmával csunyául kimerítette — ép az a nagy hibája, hogy az ő Hamletje egy szavaló filozófus; pedig Hamlet sokat cselekszik!... Mindezt csak en passant óhajtottuk megjegyezni, mert tényleg általánosságában sikerült az egész alkotás a hibák elenyésztek az erények sokasága mellett. A közönség is átérezte ezt, midőn a nagyobb jelenetek után többször tapsolta ki a művészt s egy ízben babékoszorú átnyújtásával fejezte ki elismerését. P. Márkus Emilia Opheliája szintén sikerült volt s az örülési jelenetben elérte a shakespearei eszményt. Felekint mint Gertrud üres páthozzával elég rosszul állta meg helyét. Szacsavay királya férfias alak volt, a kinek elhittük, hogy nagy bűnre képes, de igazi bánatot is érez. Jeles volt Szigethy József mint Polonius és Gyenes mint öreg színesz. A humoros elemet ügyesen képviselték Vizváry és Sántha a két sírásó szerepében. Horváth Laertese is elég ügyes volt. — A lefolyt hét második markansabb előadása, mint fentebb is mondtunk a «Szigetvári vértanúk» volt. Gyengébb előadást a nemzeti színházban

nem láttunk. A szerepek új beosztása és egy újonnan szerződött tag, válllvetve segítettek egymásnak — a gyengeségben. De mindenek fölött gyenge volt az újonnan szerződött tag: Balassa. Neki népszínpadi természetéi és erős hangjánál, melylyel ugyan bánni nem tud, egyéb semmije sincs, a mi helyet biztosítana számára a nemzeti színháznál. Játékról, temperamentumról, kedélyről és általában arról az egész sorozatról, mely conditio sine qua non-ja a színészeknek, — benne mit sem találtunk. Az egész este legsikerültebb alakítását Fáy Szeréna adta; bár ő sem volt olyan Anna, a minőt mi már a nemzeti színház színpadán láttunk, mert Fáy sokat szavalt ott is, hol játszanania kellett volna. Kis szerepeiket meglehetősen sikerrel játszták Horváth és Alszegei. A régi jó volt Vizváry, míg Mészáros Szelimje annyira gyöngye volt, hogy szinte bántott a gondolat, mért nem játszta e szerepet Mihályfi?...

BIANCHI BIANCA a budapesti operában mult vasárnap mint Ophéliea remekelt. Csak a legmagasabb E-t nem adta ki elég tisztán.

— A BUDAI SZÍNHÁZAK tagjainak egy része kapott szerződést vagy ajánlatot fővárosi és vidéki igazgatóktól, de azért a Feleki-féle társulattól e hó végén túl is még sokan maradnak a fővárosban. Makó Lajos, a jelenlegi konzorcium igazgatója, Kolozsvárra megy a téli szezonra, melynek elteltével a nemzeti színházhoz fog szerződni; Balog Etel és Serédi Sarolta kisasszonyok a kolozsvári nemzeti színházhoz szerződtek igen kedvező feltételek mellett. A népszínházhoz szerződtek: Margó Czélia és Szirmai Imre; a nemzeti színházhoz: Abonyi és Szigligeti József, a temesvári színházhoz: Hunyady Margit és Laczkó Aranka, a szabadkaihoz pedig a Beödy-pár. Cservári Ilona a budapesti német színházhoz szerződött; Selley Gyula karnagy a fővárosban marad énekatanárnak, Nagyné, Timárné, Réthey, Zajonghy, Püspöki, Fenyvesi s a társulatnak még számos tagja pedig Mészáros Kálmán színkörüi titkár igazgatása

Ezen a napon Balbi, Asquini hercegtől pénzt kapott, de Balbini társa volt a megszökésnek, mely Cassanova tulajdon vallomása szerint 1756 október 31-én éjjeli 12 óraker történt meg Asquini herczeg börtönéből.

Ehhez sorolható még fölvilágosításképp a tizek tanácsának parancsa, mely szigorú megvizsgálást rendel el a fogház kapitánya és felügyelője ellen és november 3-áról van keltezve egy számlára írva, mely szerint november 2-a és hatodika között az olomkamrában és az irodában javítások eszközöltek.

Es ezzel végződik az egész esemény.

Es bár fölötté csekély az anyag, mely hivatva van az egészre világosságot deríteni, még is eléggé bizonyítja, hogy Cassanova elfogatásának és elítélésének oka egy gyalázó költemény volt, melyet a keresztény vallásra írt.

Baché a mennyire csak helyzete és körülményei megengedték, dokumentumokkal kíséri végig Cassanova élettörténetét és mindenütt arra az eredményre jut, hogy a memoireok írója mindenhol és

mindenben a valósághoz ragaszkodik és ítéletei, melyeket helyzetekről és egyénekről elmond, ha valótlanok is, nem hordják magukon a szándékos elferdítés nyomait.

Cassanova élelményeinek valóságát Hollandia és a Rajna melléki tartományok irattáraiban elhelyezett dokumentumokkal bizonyítani, meglehetősen hiába való fáradság lenne. Csak egy jellemző vonást kívánunk még kiemelni.

Cassanova 1759-ben másod ízben szándékozván Hollandiába, sikerült neki Choiseultól egy ajánló levelet kicsikarni, mely haagai üzletvezetőjéhez volt címelve. Ez az ajánló levél így hangzik:

«Cassanova úr, egy velencei, a kit ön, uram, bizonyára ismerni fog, most másodízben szándékozik Hollandiát meglátogatni, hol első utazása alkalmával szívesége által sokat élvezett. Ön tudja, hogy Cassanova tudós, a ismereteit a kereskedelmi tudományokkal óhajlja szaporítani és már e miatt is meg vagyok róla győződve, hogy szívesen kész egyben-másban szolgálatára állani, ha kész-

ségét óhajlja igénybe venni. A neki tett szolgálatokért engem kötelezne igaz hála-lára... Choiseul herczeg».

D'Aflrynak, az üzletvezetőnek e sorokra írt válasza eléggé hű tükre annak, hogy minő zavarba hozta a levél. Soráiban nem hallgatja el, hogy Cassanova visselt dolgairól Párisban miket hallott, miért is tisztelettel kéri ő fönségét, írnia meg neki: jusqu'à quel point vous honorez M. Cassanova de vos bontes».

A miniszter megfelel e kívánságnak is. Sajnos, hogy e levelet csak tartamilag ismerjük és ez körülbelül annyi, hogy ő nem ismeri Cassanovát, egy rokona ajánlotta hozzáis; d'Aflry úr nagyon jól teszi, ha kiutasítja.

Cassanova tehát akkor sem hazudik, mikor azt állítja, hogy neki Choiseul herczeggel dolga volt; no persze, azt csak következtetni enged, hogy viszonya a herczeggel olyan volt — melyről nagyon sokat beszélni nem szokás.

B.

mellett Pécsre szándékozik menni, ha megkapják a pécsi színházat. A konzorcium e hó 16-ig minden este fog játszani.

— A MŰCSARNOKBAN az itt időző lengyelek közül számosan megtekintették a nemzetközi képkiallítást, hol hirneves művész honfitársaik több jeles művel vannak képviselve. Ott látható a többek között Brandt József, az európai híru festőnek «Lengyel fölkelők átkelése a vízen» című műve, Kossak Juliusnak «O felsege bevonulása Krakkóba 1883-ban» című hatásos vízfestménye s azonkívül Konak Albertnek, Sokolovszkinak, Pruszkovszkinak, Pietrowszknak, Abramowicz-nak kiváló képei. — A tárlatnak a múlt héten érdekes vendége volt Amerikából: Mr. Henry L. Clapp egy new-yorki nábob, több vasuti társulatnak s a Fayrbanks-féle gyárnak elnöke, a kit Miklós Odön a nevezett gyár itteni igazgatója kalauzolt.

— LISZT FERENCZ már majdnem teljesen befejezte «Szaniszló» című új oratoriumát. Ezenkívül a mester a nyár folyamán több új egyházi karéneket szerzett.

— JÓKAI MÓR a temesvári színház megnyitására írt prologját elkészítette s már el is küldte az ottani színházi bizottságnak. A költő most ismét hosszabb történeti regényen dolgozik, melynek címe «A három kőfej». A regény Dalmáciában játszódik s Jókai az őszszel elutazik Raguzába, hogy ott a regény megírásához még szükséges tanulmányokat megtegye.

— A BERLINI VIKTÓRIA-SZÍNHÁZBAN szöveges balletet adtak elő e hó 3-án «Messalina» címen. Az ikerszületett Dancsi Luigi olasz zeneszerzőnek a műve s tárgyát a római császárság történetéből vette. Messalinának a véres császár, Nero ne-jének történetét beszélik, szavalják, tánczolják és zenélik el benne. A balletzene közé a szerző jónak látta változatosság okáért itt-ott tragikus momentumokat: összeesküvéseket, házasságtöréseket, párvialadokat, féltékenységi szcénákat bele-szőni, a mi azután olyan változatossá is tette a zenei furcaságot, hogy a közön-ség szinte belebódult. Azonban a fényes kiállítás, különböző diadalmenetek, föl-vonulások, klasszikus ünnepek, melyekre a darab elég alkalmat nyújt, nemcsak hogy megmentették a bukástól Messa-linát, hanem még jövedelmező darabbá is tették a Viktória-színház számára, a miben persze mindenesetre több érdeme van a szép prima-ballerinának, Sozo k. a-nak, mint a római történetnek.

MAGYAR ZENESZERZŐTŐL komoly zenemű maig is oly ritka, hogy csak őszinte di-csérérettel fogadhatunk minden ily ujdonságot. Stark Lajos is új név ezen a té-ren; műve, melyet most a nyilvánosság elé vitt: *Cantate* 4 férfihangra, zongora-kísérettel, Beregi Sándor költeményére írva. Némi magánszerep mellett az össze-szek teszik a túlnyomó többséget; az énekszólalmok kezelése helyes érzékre, gyakorlott kezekre vall; úgy látszik, egyes helyeken éppen a könnyebb éne-kelhetés kedvéért nem akarta dallamai-nak szépségét kizsákmányolni. A mű egyébiránt nem u. n. «modern», «érde-kes» szerzemény, a mely a figyelmet mindig magasabbra csigázza és a vára-kozás tetőpontján — szétptattan, mint a

buborék; merész átmeneteket egyáltalán nem használ, kerek dallamokkal dolgo-zik, az andante és allegro arányos és jellemzeter váltakozásával. A «portento»-modorban általában szerencsésebb; leg-hatásosabb része a vége felé tizenkét-nyolczad ütemben rohanó, tüzes dallam. Kár, hogy a szerző a szöveg egyes sza-vait gyakran ismétli. Figyelmeztetjük dalárdáinkat a fiatal szerző e művére, mely nemcsak magasabb ambíciójáról, hanem tehetségéről is szépen tanúsko-dik: Budapesten Táborny és Parsch zenemű-kereskedésében 1 frt 20 kron kapható.

— MAGYAR NÉPDALOK harmoniu-ra át-írva még eddig nem jelentek meg. Most Lengyel Géza adott ki egy füzetet, mely 30 kedvelt népdalt tartalmaz harmonium-átiratban. A füzet egyedül a szerzőnél, Vizváron (Somogy megyében) kapható. Ára bérmentes megküldéssel 1 frt 5 kr.

— TAHI ANTAL tehetséges fiatal festőnk, a ki a felső vidéken járt vázlatokat ké-szíteni a trónörökös könyve számára, visszatért a fővárosba. Tahi Antal a telet állami ösztöndíjjal Párisban tölti.

— FILHARMÓNIAI HANGVERSENY PÉCSÉN. A pécsi városi zeneegyesület — mint az ottani levelezőnk írja — e hó 5-dikén a Hattyú-teremben Carl Rezső egyesületi hegedűs utolsó felléptével és Rzimek V., id. Schimachek Alajos, Frídrich Gyula, Kraintz József, Petz István, ifj Schima-chek Alajos, Drischka János és Scherer pécsi zenészek és műkedvelők közremű-ködésével Löhr Vilmos egyesületi kar-mester vezetésével mellett filharmóniai hang-versenyt rendezett. — A hangversenyen igen csekély számú közönség vett részt, de a jelenlévők igazi műélvezetben része-sültek. Különösen Carl Rezső hegedűjé-téka tetszett. A zenekar kiváló precizi-tással és gondal tanulta be az általa előadott árabokat.

— A POZSONYI ÚJ SZÍNHÁZ épületén se-rényen dolgoznak; az impozáns hom-lokzatra már felrakták Katona, Goethe, Liszt, Vörösmarty és Shakespeare szép kivitelű mellszobrait s az épület belsejé-nek díszítésére szánt négy színi jelenet vázlatai is elkészültek már. A «Bánkban», «Hunyady László», «Csongor és Tünde» című darabokból vannak véve, és külön-ösen a «Bánkban» jelenete tűnik ki élénk színezése által. A vázlatokat Lütt-gendorff leinburgi festő készítette. Az a tény, hogy a vázlatok mindegyike ere-deti darabból van véve, arra enged kö-vetkeztetni, hogy az új épület a magyar színművészet temploma leend.

— A BÉCSI OPERASZÍNHÁZBAN csütörtökön lépett föl ebben az évadban először Materna asszony, több mint nyolczhavi távollét után a «Tannhäuser» Erzsébet szerepében. A kiváló művésznő Ameri-kában volt és ott térdig járt a rózsák-ban, meg dollárokbán. A visszatérten a bécsi közönség igen melegen fogadta és virágadományokkal is meglepte, de csak a színpalak mögött, mert úgy, mint a müncheni udvari színházban, a bécsiben sem szabad előadás közben a nézőtérrel virágot nyújtani a közreműködőknek.

— A BÉCSI «BURG»-SZÍNHÁZ ismét Bauern-feld jubileumot ült. A múlt héten volt ugyanis 50 éve, hogy legelőször került

színre a jelenleg 80 éves szerzőnek «Bür-gerlich und Romantisch» című vígjátéka.

— A BÉCSI KERINGŐ, mely hetek óta nálunk is nagyszámú közönséget hódít, és legközelebb a müncheni színházban is színre kerül, valószínűleg olasz trans-formációban is megjelenik. Lamberti, római balletmester, ki a ballettet Bécsben látta, az Apolló-színház igazgatóságának megígérte, hogy ír egy ballettet, mely a római karneval fejlődését, három képben fogja bemutatni.

— STRAUSS JÁNOS ez időszerint ne-jével Ostendében van. Augusztus 16-án egy hangverseny alkalmából, a melyen Göthe, a híres tenorista is énekelt a Continen-tal hételben volt a költő és itt lelkes ovációknak volt középpontja. Mikor pedig a «Die blaue Donau» került sorra, a közönség fejéje fordulva, hosszú ideig szünni nem akaró tapsokkal tüntette ki.

— STRAKOSCH IMPRESÁRIÓ a jövő évben kiadja emlékiratait. Az utóbbi két mű-vészi generáció híres énekesei és énekes-női majdnem mind szerepelni fognak az érdekes műben, de a botrányokban gyö-nyörködő publikum nem várhat tőle sok éjvezetet, mert Strakosch azt mondja az előszóban, hogy «az emberekről annyi jót tud mondani, a mennyi megtölti az egész kötetet, és azért senkiről sem fog rosszat mondani.» Valóban ritka önmeg-tagadás a mai világban!

PRÁGA OPERÁJA az új igazgatóság aerája alatt szépen igazolja az «új seprő» tri-viális közmondását. Neumann Angelo igazgató, a ki európaszerte rendezett Niebelungen-előadásaival maradandó ér-demeket szerzett: magával vitte oda budapesti származású jeles karnagyát Seidl Antalt, a ki szakképzettségét főleg Nikolicsunknak köszönheti; Seidl neje, Krausz Augusztina, a kit a tetralógia elő-adásain mindenütt méltán kitüntetett a közönség: első ízben «Lohengrin» Elzá-ját adta rendkívüli tetszés kíséretében. Wagner Richard darabjai mellett még a télen színre hozatnak Prágában a követ-kező operák: Neszlertől «Säkkingeni trombitás», Webertől «Silvana» és Massé Viktortól «Cleopatra éje». Mindezt a né-met nemzeti színház érdeme; a cseh nemzeti színház cseh nyelven legközelebb *Rubinstein* «Dämon»-ját adja elő.

— LONDONI SZÍNHÁZAK MEGSZŰNÉSE. Hir szerint a londoni «Coventgarden» és «Her Majesty»-színházak a jövő évben megszűnnek. Az előbbi virág- és gyü-mölc-árucsarnokká, az utóbbi pedig a Westend részére főpostahivatallá alakít-ják át.

TIZENKÉT ETUDE ZONGORÁRA FUCHS RO-BERTTŐL. (Lipce, Kisztner F.) Ezen etu-deök némi csodálkozást fognak ugyan kelteni, annyira nem fekszenek az újjak-ban és nem is hangzanak szépen már egyszeri (sőt kétszeri) hallás után, mint más etudók. Van azonban e helyett ben-nök oly eszményi szöveg, mely saját tet-szése szerint alakokat és hangokat növel gyakran sajátkezűleg — majdnem azt ír-tuk, hogy eredetien; ehhez azonban sok bennök a természetes természetesség. Azonban «minden szép nehéz»; ha ez áll, akkor ezen etudeök kissé nagyon is — szépek, mint olyan szerzőtől származ-ók, a kit sem «Chopin», sem «Liszt»-

nek nem hívnak. A zongorajáték művelői egész kényelmesen elkoptathatják ujjait a Fuchs-féle szerzeményen.

— A MÜNCHENI UDVARI SZÍNHÁZBAN, Schöller asszony, mint újonnan szerződött tag Thomas Mignon című operájának czimszerepében lépett föl először és játékaival kiváló sikert aratott. Méltó társai voltak e sikerben Schöller asszonynak Basta, ki Philinet kitünően énekelte, azonkívül Gura (Lothario), Mikorey (Wilhelm Meister), Fuchs (Laertes), Siehr (Jarno) és Schlosser (Friedrich).

— A BERLINI VIKTÓRIA-SZÍNHÁZBAN erősen készülnek a «Messalina» című látványos balletre. A prima ballerina Sgra de Sers és az előtánczos Sgr. Camerano már meg is érkeztek Flórenczből. Az igazgatóság pedig számos új tagot is szerződtetett, mert a ballet cselekvése dialogusokban van megírva. Az egész technikai vezetését Sgr. Croce vállalta magára, ki a Párisban készült összes alakok és csoportozatok összeállítását vezeti.

— A BERLINI «KROLL»-SZÍNHÁZBAN október és november hónapok folyamán olasz staggione fog működni, melynek primadonnái Donadio és Osta kisasszonyok lesznek.

— UBICH IGAZGATÓ, a ki megvált a balesi városi színház vezetésétől, a königsbergi színháznak lett vezetője és rendezője. Ubich úr, mielőtt Baselbe ment, már ezt az állást sok éven át töltötte be.

— AACHENBEN a városi előjáróság legutóbbi ülésében elhatározták, hogy a színházi bizottság átveszi az 1885—86-ik évre a színházat, de csak szomorújátékok, komédiát és énekes színműveket hoz színre, és az operettet és a balettet egészen kihagyja a repertoireiből. Érdekes kontraszt e határozattal szemben az, hogy a puritán Bostonban a következő évadban operette-színházat rendeznek be és a new-yorki «Germania» színház igazgatója Neudorf e czélra a Bijou operaszínházat bérelte ki. Az operettek angol nyelven fognak előadni.

— A PÁRISI «OPERA COMIQUE» legelső ujdonsága Vidor és François Coppé műve lesz, melynek ideiglenes címe: «A hazafiak». Ezt megelőzőleg föllevenítik «Észak csillagá»-t.

— MASSENET «CID»-JE foglalkoztatja most Páris zenészeti köreit. Az opera valószínűleg e hó 30-án kerül színre. A mű két női hangra írt duettel kezdődik. A palota egyik termében az infansnő és Ximéne Rodriguez hangját hallják, a kit éppen lovaggá ütnek. Az infansnő elárulja, hogy szereti Rodriguezt, mire Ximéne bevallja, hogy a fiatal lovag az ő kedvese. Az infansnő megesküszik, hogy igyekeznél fog Rodriguezt feledni. A nagy jelenet, a melyben Ximéne boszút követel atyja haláláért, képezi a második felvonás jelenetét. A király udvarától környezve, nagy ünnepélyben vesz részt. A ballet vége felé egy mór harcos lép be, a ki hadizenetet hoz. A nép fegyvert akar fogni. A király kigúnyolja a mór követet; csak hadd jöjjenek a mórok, majd fogadja őket; Rodriguezt nevezi ki főparancsnoknak. Ekkor megjelenik gyásruhában Ximéne és boszuló igazságszolgáltatást kér. A király kijelenti, hogy

Rodriguezt háborúba küldi. Ha nem tér vissza, a halált kereste és megtalálta; ha visszatér, Ximéne mondjon fölötte ítéletet. A harmadik felvonás tábori jelenetben cigányok játszzák a főszerepet. — Ennyi az, a mit eddig az opera részleteiről mindenféle furfanggal megtudni sikerült. A «Coulisse» még hozzá teszi, hogy az opera legszebb részlete az az ária, a melyet az infansnő alamiznaszotgatás közben a főtéren énekel és a melyre a bassusok kara «Hallelujah»-val válaszol.

SUPPÉ FERENCZNEK, a népszerű zeneszerzőnek, ő felsége közelebb a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét adományozta; — a nálunk is ismert jeles zongora-művész, W. de Pachmann pedig a dán királytól nyert lovagkeresztet.

QUATRE MORCEAUX POUR PIANO PAR MAURICE MOSZKOWSKI. (Bofoszló, Hainauer Gyula.) Az újabbkori szerzők közül Moszkowski fantáziájának üdesége által válik ki, mely mint az új gyümölcs és pompázó virágágyak, éltetőn hatnak a kedélyre. Ez lényegesen zenéjének eredeti összhangzásában rejlik, mely közvetlen hangérezésből szülemlett, mi azonban tartunk tőle és pedig nem ok nélkül, hogy ezen érzés a most nagyon is divó összhang-spekuláczióknak, mely «eredeti feltűnésre» számít, több tért fog engedni az alkotásnál, mint az oly széptehetségű zeneszerzőnél megengedhető volna. Vajha ettől tartózkodnék! Az előttünk fekvő füzetben még csak egyes erre számító nuanceok fordulnak elő, a többi mind valami Rubinstein-Chopin-féle hangvarázsszal és bájos melodiai alakzati eszmékkel bír. Élvezettel fogja hallgatni e darabokat mindenki, csak-hogy kissé geniálisan kell azokat eljátszani.

— RUBINSTEIN ANTAL, mielőtt végképen visszavonul a nyilvánosságtól, művészi körútra indul Európa nagyobb városaiba. Hangversenyeibe föl akarja ölelni az egész zongora-irodalmat, a legrégebb időktől napjainkig s az utolsó hangverseny mindenütt saját szerzeményeinek lesz főtartva. A befolyó jövedelmet a művész jótékony czélra szánta.

— «AZ UTOLSÓ ABENCERAGES». Sárosi (Schauer) Ferencz operája még ebben az évben színre kerül a m. kir. operaszínházban. A főbb szerepeket Turolla Emma és Reich Irma kisasszonyok, Perotti, Odry és Ney fogják énekelni. Ez lesz az első eredeti opera, a melyben Turolla Emma k. a. föllép és az opera igazgatósága elismerést érdemel azért, hogy a legkiválóbb operai erők síkra állításával a maga részéről is hozzájárult ezen eredeti mű sikerének biztosításához.

— VAN ZANDT k. a. a téli évadra Moszkvába szerződött, tizenkét hangverseny és tizenkét operai előadásra. 5000 frtot kap egy estére.

NYILT KÖSZÖNET. A debreczeni dalárda által f. é. aug. 24-én Budapesten az orsz.

kiállítás területén megtartott hangverseny fényes sikerét előmozdító országos kiállítási bizottságnak, a nagy zenecarnok és ahhoz szükségelt világitásnak díjmentes átengedésért, dr. Hubay Károly a «Harmonia» igazgatójának a rendezés körül legkisebb díjazás nélkül egész lelki odaadással s teljesen önzéstelenül végzett nagy munkájáért. — *Asztaller Irma* országos zeneakadémiai végzett növendék úrhölgynek, ki a hangverseny fényét «Norina» dala eléneklése által emelni s így együletünk szíves közreműködése folytán a fővárosi sajtó osztatlan tetszésében részesíteni, a kivított győzelmet elősegíteni kegyes volt; — a «Harmonia» zeneművészek társulata és Schunda Venczel budapesti zenehangszer készítő úrnak pedig a hangversenyhez szükségelt hangszeres díjmentes átengedéseért, végül a fővárosi sajtónak együletünk iránt tanúsított meleg rokonszenvéért, melyet együletünk a jövőre buzdítás és kitartás záloga gyanánt tekint, a debr. czeni dalárda választmánya nevében köszönetemet nyilvánítom.

Debreczen, 1885. szept. 9-én.

Márk Endre,
dalegyl. eln.

A kiadó postája.

Bottlik Dezsőné úrnőnek Fehértemplom. Az egész csak a csomagoló tévedéséből eredt, mert a küldemény ide rendesen beérkezett és a valóságnak megfelelőleg van elkönyvelve.

Felelős szerkeztő és laptulajdonos **Dr. Berényi Pál.**

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság.

Hirdetések.

A Karlsbadi lábbeli raktár

Dorottya-utca 8. sz.

Ajánlja dús készletét úri-, női- és gyermek-lábbelikben a legolcsóbb árakban. Vidéki megrendelések legpontosabban teljesíttetnek. Cipők mérték szerint készíttetnek. Képes árjegyzékek ingyen.

Legolcsóbb nyomtatványokat szállít
AZ
ANGLO NYOMDA BUDAPEST

gránátos-utca 20, szerviták épületében.

Mi itt csak néhány nyomtatvány árát nevezzük, aránylag szint oly olcsón készítünk minden másféle nyomtatványokat.

Pr. 1000 nyomattal.

Kenderboríték	2.—
Boríték sárga v. szürke „	2.80
Negyedrétű levelek	7.—
Fuvarlevelek	5.—
Nyolczdrétű számlák	3.—
Negyedrétű számlák	5.—
Nyolczdrétű levelek	4.—

Pr. 100 nyomattal.

Negyedrétű levelek	frt—90
Kenderborítékok	—50
Nyolczdrétű levelek	—60
Hozzá való boríték	—50
Nyolczdrétű lev. monogr. ...	—80
Hozzá való boríték	—75
Nyolczdrétű számlák	—50

**1000 darab pecsétjegy 2 frttól feljebb ;
papirkereskedés kerepesi-út 16. sz. a.**

a fehér ló szálloda átellenében.

Itten kapható mindennemű papir, boríték, író-, rajzoló- és iskolacszközök jutányos áron és legújabb dobozokban, fényüzési és gratuláció jegyek, kotillonok, lámpapapírok és csokorpapírok.

Vidéki megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöztetnek.

Helybeli megrendeléseknél egy levelezési lap legendó, mire képviselőnk személyesen előszólal.

GABOS R. S.

Budapest, múzeum-körút 41. sz.

Porcellán-, üveg- és lámpa-raktár.

Porcellán evő service díszítve 12 személyre 28, 30, 36, 40, 60 frt
Mosó-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Kávé-, téa-, mocca-service 5, 6, 7, 8, 10 frt.

Majolika csemege-tányér tucatja 3 frt.

Olajnyomatú képek és tükrök minden nagyságban, dúts választékban
Aquariumok 1 frttól 15 frtig.

Valódi gráci aranyhalak.

Likör-service frt 1.20, 1.50, 2.—, 2.50, 4 frt.

Bor- és sör- service 5, 6, 7, 8, 10, 15 frt.

Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan teljesítetnek.

Első hazai zongora-gyár.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlítására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

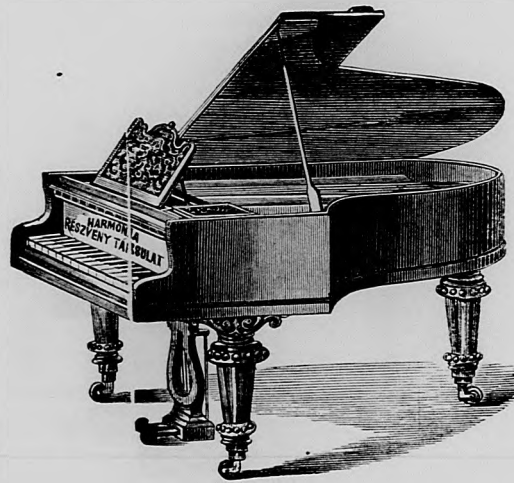
Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdeműs megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb zongora készül tényleg hazánkban.

A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora műipar is.

Ezen bajon vélt segítheti a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „első hazai zongora-gyár“ megalapítja, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapest-Huszártutca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek

Szalón stutz-zongora

ország. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénz és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződtetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogás talan anyag fordítottatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Hogy azonban ezen egyetlennagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként száz-ezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hoztatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyjni.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (<i>Concert-Flügel</i>)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (<i>Salon-Stutz</i>)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 $\frac{1}{2}$ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

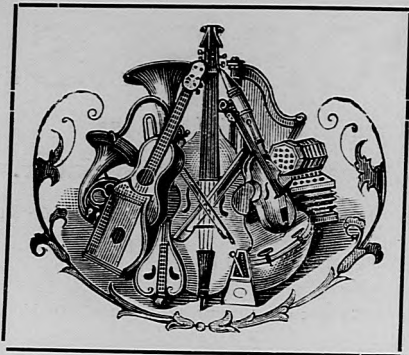
Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák ujjakkal becséréltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrzötetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakítottatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsokkal szolgál — becsérélés esetén pedig ügyünkét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA.

APPEL IG.

ezelőtt SANDNER W.

(Budapest, Gróf Károlyi-utca 5. sz.)

ajánlja mindennemű vonós hangszereit, úgymint saját gyártmányú czipőket nagy választékban. Tiszta hangolásért jót álllok. Ezenkívül nálam valódi római hurok kaphatók.

A címre tessék figyelni.

A kiállítás 28 csoport Hygána kiállítva.

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindentéle butorokban és kiállításban legolcsóbb árak mellett. Átvész mindenféle lakás berendezéseket, és mennyi asszonyi kelengyéket.

Szőnyegek

SAISONHOZ.

Salon, futó
és
asztali
szőnyegek,

A matróhoz.

Szőnyegek

SAISONHOZ.

lópokróc
és
flanellpaplan
gyári raktár.

H. RIPPER
BUDAPESTEN

Kerepesi-utca 8. a Pannónia szálloda ar- ellenében. Kerepesi udvar

Kivonat az árjegyzékemből:

Gyapjú futók méterenkint	25, 30, 40, 50 kr.	Flanell-paplan, prima	5, 6, 7 frt
Manilla	60, 70, 80 kr.	Fűzött paplan, saját gyárt-	
Hollandi	60 kr., 1 frt.	mány	2 frttől fölfele
Papstery	1,30 frt., 1,80 frt.	Tengerifü-matraczok	4,50 frt
Agypokróczok	85 kr., 1-2 frt.	Töltött szalmazsák egy	
Jutefüggönyök 330 cmtr.		nagy ágyhoz	2,50 frt
hosszu draperiával	2,50 frt s fölfele	Vaságyak sarnikkal, össze-	
Jute-garnitúrák 2 ágy és		rakható	5 frt.
egy asztalterítő	5, 6, 7 frt	Nagy választék gyermekágyakban	
		és gyermekkosár-kocsikban.	

Vidéki megrendelések csak utánvétellel teljesíthetnek.

Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

I-ső cs. és kir. kizár. szabad. ujonnan javított
Ruganyos sérvkötők

Fontos a szenvedőknek.

sérvvédővel.

Fontos a szenvedőknek.

A legújabb találmány az amerikai, ujonnan javított ruganyos sérvkötő Politzerétől; ez rugók nélkül van, tisztán ruggyantából művésziesszen szerkesztve s az a célja, hogy még a legdültebb sérveket is lehető legrovidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza s ugy nappal a legerőseztöbb munkánál vagy a sokat járálásnál, mint szintén éjjel alvasközben is használható, a nélkül, hogy a sérvbajban szenvedő hivatásában legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szenvedő testrésze kiváltképen jótékony kellemetes nyomást gyakorol s a legtöbb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközli. A legtöbb orvosi tekintély által elismerve, megvizsgálva s a legelőbbnek találva: professor Kovács a sebészeti kóroda alelnöke, dr. Gross Lajos magy. kir. egészségügyi tanácsos, dr. Glück Ignác kir. törvényszéki orvos által.

Alólirott egyszersmind nagy raktárt is tart angol és francia acél-sérvkötőkből, — függesztő készülékeket (suspensorium) gumiból, szövötteket, mint szintén szarvasbőröb. A szarvasbőr és gummi suspensoriumok célja, hogy a túgylást megakadályozzák.

Méhfeeskendők, légpárnák, ágybetétek, periodtáskák, præservatívumok, gummiharisnyák és mindennemű gummi-árucikkék. Sérvkötőknél kérem megjelölni: jobb, bal vagy kettős-e, mint szintén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvétellel elfogad

POLITZER MÓR

cs. és kir. szab. sérvkötő-készítő Budapesten, Deák-Ferencz-utca.

Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldalúnak dbja 6-10 frt, a kettősnek dbja 10-16 frt, gyermekeknek felével olcsóbb.

Ugyanitt kapható a legjobb amerikai sérvkenőcs. Egy téglé ára 3 frt 50 kr.

Az országos kiállítás

t. látogatóinak figyelmébe ajánlva Budapest legolcsóbb bevásárlási forrása

Károly-körút és király-utca sarkán

ROTHAUSER L. JÓZSEF

gyári raktára china-ezüst és alpakka tárgyakból, albumok, bronz- és bórdíszműárak, író, utazó-eszközök és glaccé-keztüük, selyem és szövetségeseinyők, legyezők, nyakkendők, sétatobok, francia- és angol illat- és pipere-szerek, valamint gyermekjátékok a legújantósabb áron.